

Medicingennemgang og opfølgende hjemmebesøg for ældre polyfarmacipatienter Samarbejde mellem kommune, almen praksis og apotek

Projektforslag – Modelprojekt for tværsektoriel kvalitetssikring af medicinanvendelse

Baggrund

Regionsrådet har i forbindelse med vedtagelsen af Budget 2008 besluttet, at regionsrådet skal have forelagt et forslag til et projekt om tværsektoriel kvalitetssikring af medicinanvendelse.

Problemfelter knyttet til ordination og anvendelse af flere forskellige slags lægemidler

Polyfarmaci betyder samtidig behandling med flere lægemidler. Man bruger ofte begrebet polyfarmaci, når der er tale om personer, der bruger mindst tre-fem forskellige lægemidler samtidigt (1).

Danske Regioner, Kommunernes Landsforening, Praktiserende Lægers Organisation og Danmarks Apotekerforening har udarbejdet et fælles notat om samarbejde om det sikre medicinforløb, hvor en række problemfelter er beskrevet (2). Uddybende beskrivelse af problemfelterne fremgår af side 6-8. Der er især to forhold, der danner baggrund for skitsen til et projekt om tværsektoriel kvalitetssikring af medicinanvendelse.

- Problemer knyttet til antallet af lægemidler (polyfarmaci): Jo flere lægemidler på samme tid til samme patient, jo større risiko for lægemiddelrelaterede problemer.
- Problemer knyttet til manglende adgang til en fælles medicinoversigt for den enkelte patient: Sygehusenheder, almen praksis, kommuner, apoteker og patienter har alle en form for medicinoversigt, - men de er udformet forskelligt, og der er ikke overensstemmelse mellem oversigterne. PEM, den personlige elektroniske medicinprofil, indeholder p.t. kun oplysninger om receptpligtigt medicin købt på apoteker i primærsektoren. Et nyt fælles elektronisk medicinkort (FMK) er under udvikling.

Formål

Ældre polyfarmacipatienters medicinbrug opfattes som en af de mest centrale problemstillinger indenfor rationel farmakoterapi. Det forventes, at et bedre overblik over den samlede medicinering og et bedre integreret samarbejde mellem de involverede sundhedsaktører vil medføre mindre risiko for lægemiddelrelateret sygdom, bedre sundhedsøkonomi samt en bedre livskvalitet.

Formålet med projektet er således at sikre kvaliteten af ældre polyfarmacipatienters medicinanvendelse. Projektet kombinerer to indfaldsvinkler: En patientrettet i form af medicingennemgang og hjemmebesøg samt en organisatorisk ved videreudvikling af samarbejdet mellem kommune, almen praksis og apotek.

Projektet skal afklare, hvordan samarbejdet omkring medicingennemgang og hjemmebesøg kan etableres. Erfaringerne fra modelprojektet skal danne grundlag for en vurdering af, hvorvidt projektet skal udbredes på regionsplan.

Delmål

- at udvikle og afprøve en samarbejdsmodel om medicingennemgang og fælles medicinoversigt
- at anvende opfølgende hjemmebesøg til ældre polyfarmacipatienter med særligt behov
- at vurdere anvendeligheden af den personlige elektroniske medicinprofil (PEM), evt. det fælles medicinkort i testfase, - i vurderingen af ældre polyfarmacipatienters medicinanvendelse
- at dokumentere og videreudvikle arbejdsgange internt og mellem parterne i forhold til ældre polyfarmacipatienter

Forslag til afgrænsning af projektet

Det er vigtigt, at alle parter i det tværsektorielle projekt dels kan bidrage til projektet, dels kan få udbytte af at deltage i projektet. Det foreslås, at fokus rettes mod ældre borgere, der bruger mindst 4-5 forskellige lægemidler.

De praktiserende læger har inden for flere kommuner organiseret sig i "kommunelægelaug" med en bestyrelse, der repræsenterer almen praksis i samarbejdet med kommunen.

Det foreslås, at der sker en geografisk afgrænsning til 2 – 4 kommuner, der ønsker at deltage i projektet.

Inden for hver kommune skal der findes praktiserende læger og apoteker, der vil være med.

Inden for hver projektkommune aftales kriterierne for hvilke borgere der skal indgå i projektet. Her tænkes bl.a. på, om det udelukkende skal være borgere, der allerede modtager hjælp fra kommunen til medicinhåndtering, eller om det også kan være borgere, der tager imod det årlige kommunale hjemmebesøg.

Metode

Medicingennemgang og opfølgende hjemmebesøg

Medicingennemgang er ikke en entydig aktivitet. Der er gennemført mange projekter med forskellige kombinationer af læge/hjemmepleje/sygehus/apotek involveret (3). Det er vigtigt, at projektdeltagerne får et fælles billede af indhold og opgavefordeling i forbindelse med den systematiske gennemgang af borgerens medicinering. I dag indgår medicingennemgang i ydelsen "opsøgende hjemmebesøg for skrøbelige ældre" i overenskomsten for almen lægegering og som en sundhedsfaglig ydelse i apotekssektoren.

Det endelige design af projektet vil blive baseret på erfaringer og materialer fra tidligere undersøgelser samt dialog med de involverede projektdeltagere.

- I hver projektkommune aftales, hvordan man finder de borgere, der opfylder kriterierne for deltagelse.

- Der foretages herefter en medicingennemgang. I hver kommune aftales indhold og opgavefordeling ved medicingennemgangen. I forbindelse med medicingennemgangen laves en medicinoversigt. Der registreres grad af overensstemmelse mellem borgerens faktiske medicinanvendelse og PEM/FMK, samt evt. andre medicinoversigter.
- Som led i medicingennemgangen vil der være fokus på særligt problemfyldte lægemiddelgrupper.
- Med udgangspunkt i medicingennemgangen vurderer lægen, om der er behov for ændringer i medicineringen.
- Lægen vurderer, om der er behov for et opfølgende hjemmebesøg hos den ældre.
- Fokus for besøget er den samlede medicinanvendelse og de eventuelle ændringer i medicineringen, der skal gennemføres. Disse drøftes så vidt muligt med borgeren, så eventuelle ændringer sker i samarbejde med den ældre. FMK opdateres (hvis det er implementeret på det pågældende tidspunkt).
Besøget kan ligeledes klarlægge, om ændringerne vil have indflydelse på de sædvanlige arbejdsgange hos borgeren med hensyn til medicindispensering og -administration.
- Hvis borgeren undervejs i projektet bliver indlagt, inddrages sygehusets justeringer af borgerens medicinering samt medicinlister fra epikrisen i projektet.

Videreudvikling af samarbejdet mellem parterne

Det er et led i sammenhængende patientforløb, at der også er sammenhæng i forløbet fra ordination til anvendelse af medicin.

Sideløbende med samarbejdet om medicingennemgang og opfølgende hjemmebesøg foreslås arbejdsgange om ordination og anvendelse af medicin mellem parterne dokumenteret og videreudviklet ved arbejds møder i løbet af projektperioden.

Hvis projektkommunen har ansat en kommunal praksiskonsulent, indtænkes denne så vidt muligt i projektforsløbet.

Evaluering af projektet

Projektet er et modelprojekt hvor forskellige samarbejdsmodeller til at sikre kvaliteten af medicinanvendelse afprøves. Erfaringerne med samarbejdet indsamles fra parterne på kommuneniveau.

På patientniveau forventer vi ikke at opnå et tilstrækkeligt patientmateriale til statistisk at dokumentere effekten af projektforsløbet, men der vil blive arbejdet med forskellige indikatorer på patientniveau.

Erfaringerne og evalueringerne fra projektkommunerne opsamles i en rapport og formidles til relevante parter i Region Syddanmark.

Erfaringerne fra modelprojektet skal danne grundlag for en vurdering af, hvorvidt projektet skal udbredes på regionsplan.

Indikatorer på patientniveau (betydningen af medicingennemgang og opfølgende hjemmebesøg)

Før og efter forløbet med medicingennemgang og opfølgende hjemmebesøg måles forskellige indikatorer. Baseret på tidligere undersøgelser kan disse f.eks. være:

- Medicinering
 - antal lægemiddelrelaterede problemer (fokus på en række risikolægemidler)
 - andel lægemiddelrelaterede problemer der (stadig) er løst inden for 3 måneder
 - overensstemmelse mellem aktuel lægemiddelanvendelse og de forskellige medicinoversigter
 - andel der får suppleret deres medicin med kalk og D-vitamin (forebyggelse af knogleskørhed)
- Helbredsforhold og funktionsniveau
 - borgerens egen vurdering
 - vurdering fra kommunen
 - indlæggelser
 - kontakt med egen læge/vagtlæge
- Patienttilfredshed
 - borgernes tilfredshed med medicingennemgangen/hjemmebesøget
 - borgernes tryghed ved brug af medicin
- Økonomi
 - borgerens, kommunens og regionens udgifter til medicin og medicinhåndtering før og efter projektet

Organisering af samarbejdet

Parternes erfaringer med projektførelsen og dets gavn for patienterne opsamles

- Vurdering af samarbejdsmodellen
- Styrker og begrænsninger
- Tidsforbrug

Projektorganisation

Kommunerne og regionen indgår i en fælles projektorganisation.

Der nedsættes lokale projektgrupper i de deltagende kommuner, der skal sikre den praktiske styring og koordinering af projektet.

Projektgruppen foreslås at bestå af:

- En repræsentant for kommunen
- En kommunal praksiskonsulent
- En repræsentant for almen praksis i kommunen
- En repræsentant for apoteket

Kommunerne og regionen sekretariatsbetjener de lokale projektgrupper og evaluerer i fællesskab projektet.

Tidsplan

Modelprojektet forventes startet i august 2008.

<u>Indhold</u>	<u>Marts-juli</u>	<u>2008</u> <u>August</u>	<u>2009</u> <u>Jan-feb</u>
Projektforberedelse	x		
Modelprojektstart		x	
Evaluering			x

Budget

Kommunen og regionen stiller ressourcer fra egen organisation til rådighed.

Udgifterne til medicingennemgang er estimeret ud fra, at der inddrages 40 borgere fra hver projektkommune som alle tilbydes en medicingennemgang, mens halvdelen også tilbydes et opsøgende hjemmebesøg.

De regionale udgifter ved projektet estimeres til at være ca. 100.000 kr. pr. deltagende kommune. Dertil kommer ca. 20.000 kr. til dokumentation og formidling af projektet. De fleste udgifter vedrører kompensation til praktiserende læger og vil kunne afholdes inden for de midler, der allerede er afsat til kvalitetsudvikling i praksissektoren.

Udgifterne for de enkelte kommuner estimeres til cirka 30.000 kr.

Projektet vil således kunne gennemføres i 4 kommuner for i alt 540.000 kr.

Referencer

1. Lægemedelstyrelsen. Brug medicinen bedre – perspektiver i klinisk farmaci. Juni 2004
2. Danmarks Apotekerforening, Danske Regioner, Kommunernes Landsforening, Praktiserende Lægers Organisation. Samarbejde om det sikre medicinforløb. Baggrundsnotat, 2007.
3. Knudsen P, Rossing C. Temarapport. Tværgående analyse af projekter om medicingennemgang i Danmark. Version 1.1. Pharmakon, 2008.

Uddybende information om problemfelter og baggrunden for projektskitsen

Polyfarmaci betyder samtidig behandling med flere forskellige lægemidler. Man bruger ofte begrebet polyfarmaci, når der er tale om personer, der bruger mindst tre-fem forskellige lægemidler samtidigt (1). Anvendelse af lægemidler har stor betydning for at mange – ikke mindst ældre mennesker – kan leve med et godt funktionsniveau på trods af f.eks. kroniske sygdomme. Nye behandlingsprincipper har således medført brug af endnu flere lægemidler samtidig, hvilket netop er en af de vigtigste årsager til, at der kan opstå fejl og utilsigtede hændelser hos denne patientgruppe (1,2,3).

En dansk undersøgelse fra 2005 angiver, at ca. 60 pct. af de ældre på 75 år indtager mere end tre lægemidler dagligt (4).

En interaktion mellem lægemidler betyder, at et lægemiddel forøger eller nedsætter et andet lægemiddels effekt. Interaktionen har klinisk betydning, hvis den øger lægemidlets toksicitet eller hæmmer virkningen (5). Femten pct. af polyfarmacipatienter anvender lægemidler med potentielle interaktioner. Denne procentdel stiger med alderen, således at andelen er 25 pct. for de 60-79-årige og 36 pct. for aldersgruppen 80+ (5).

Der eksisterer ikke klare retningslinjer for, hvordan man håndterer polyfarmaci hos ældre (4).

Arbejdsgruppen bag Lægemiddelstyrelsens rapport "Brug medicinen bedre" anbefalede en gennemgang af plejehjemsbeboeres medicin (1), og andre undersøgelser støtter dette. I tidsskriftet "Månedsskrift for praktisk lægegerning", opfordres til en regelmæssig gennemgang af medicinen, hvis der gives mere end fire forskellige receptpligtige lægemidler samtidigt (4).

Utilsigtede hændelser

Det er veldokumenteret, at der i forbindelse med overgange i sundhedsvæsenet sker utilsigtede medicinrelaterede hændelser (1,2,6). Det drejer sig ikke kun om overgange mellem sektorerne, men også om interne overgange inden for den enkelte sektor. Der forekommer utilsigtede medicinrelaterede hændelser i alle trin af medicineringsforløbet, men det er vigtigt at understrege, at de kan være mere eller mindre alvorlige og nogle kan være lettere at forebygge end andre (4,7,8).

En dansk undersøgelse har vist, at ca. 11% af alle indlæggelser på medicinske afdelinger var lægemiddelrelaterede. 8 % af indlæggelserne var forårsaget af bivirkninger og 3 % af terapeutisk svigt (forårsaget af eksempelvis non-compliance, dosisreduktion, interaktioner) (9).

Et projekt omkring Glostrup Hospital, har undersøgt effekten af et fælles hjemmebesøg ved praktiserende læge og hjemmesygeplejerske hos ældre, svækkede patienter netop udskrevet fra sygehuset. Hjemmebesøget blev suppleret med to efterfølgende kontakter ved egen læge. Det viste sig, at lægen fik et bedre overblik over patientens medikamentelle behandling og at risikoen for genindlæggelse blev reduceret (10).

Der kan være mange kommunikationsveje, behandlere og plejere involveret i et medicineringsforløb for en patient, og især for ældre polyfarmacipatienter. De mange aktører og kompleksiteten af

medicineringsforløbet kombineret med de alvorlige følger som utilsigtede hændelser kan have, understreger betydningen af samarbejde mellem forskellige interessenter på tværs af sektorer. Forskellige værktøjer kan anvendes i samarbejdet om at sikre kvalitet i ordination og anvendelse af medicin for den enkelte borger på tværs af sektorer.

Medicinoversigt

Det kan være svært for den praktiserende læge at have overblik over deres patienters medikamentelle behandling, især hvis patienten anvender mange lægemidler og er i behandling hos andre læger, eksempelvis speciallæger eller under indlæggelse. I en dansk undersøgelse blandt 75-årige hjemmeboende, blev der hos 55 % af deltagerne fundet lægeordineret medicin, der ikke var kendt af den praktiserende læge (11).

Patientens Elektroniske Medicinprofil (PEM) er et godt redskab til at få information om medicin ved sektorskift. Indtil videre har PEM primært kunnet give den praktiserende læge overblik over patientens medicin. Apotekerne kan få adgang til PEM med patientens samtykke. Medicinprofilen indeholder alene oplysninger om den receptpligtige medicin, der er udleveret fra apoteket. Herudover er det muligt selv at indtaste sin håndkøbsmedicin mm.

Et igangværende nationalt projekt "Fælles Medicin Kort" (FMK) søger at samle al relevant information om patienternes medicinering ét sted. Når dette er fuldt implementeret, vil behovet for supplerende udveksling af information mindskes betydeligt og det vil – alt andet lige – være én af forudsætningerne for et mere sikkert medicinforløb for den enkelte patient. FMK skal pilottestes på to sygehuse og hos et antal praktiserende læger i Region Syddanmark i løbet af efteråret 2008.

Fornyelse af recepter i almen praksis kan foregå gennem lægen eller praksispersonale. Receptfornyelse indebærer en mulighed for at vurdere patientens samlede medicinering, men ofte foregår fornyelsen via sekretæren. Et dansk projekt viste, at fornyelse af sygehusinitierede ordinationer i almen praksis hyppigst foregik via sekretæren (12).

Operation Life er en landsdækkende kampagne for kvalitet og patientsikkerhed på danske sygehuse, og henvender sig til alle sygehuse i Danmark. Operation Life blev lanceret i april 2007 og løber indtil oktober 2008. Et af elementerne i Operation Life er medicinafstemning. Formålet med medicinafstemning er at reducere antallet af fejl i medicinordinationer i overgange i patientforløb. danske eksperter har udarbejdet en pakke indeholdende vejledning, undervisning og redskaber om medicinafstemning til Operation Life (13).

Eksisterende ydelser (apoteker og almen praksis)

Der findes endvidere eksisterende ydelser, som kan indgå i samarbejder mellem forskellige sektorer og interessenter. Apoteket tilbyder *medicingennemgang på plejehjem og i hjemmeplejen*, hvor en farmaceut gennemgår den enkelte brugers medicinering for at identificere eventuelle lægemiddelrelaterede problemer. Gennem samtale med bruger og/eller personale analyseres årsager og løsningsforslag gennemgås. Farmaceuten foreslår mulige forbedringer, som kan iværksættes i samarbejde med den praktiserende læge og vil afslutningsvis følge op på effekten af eventuelle

ændringer (14). Desuden til byder apoteket *kvalitetssikring af medicin håndtering*. Apoteket gennemfører kvalitetssikringen i samarbejde med plejehjemmet / hjemmeplejen. Ydelsen omfatter bistand til at kvalitetssikre medicin håndtering herunder udarbejdelse af instruktioner og formularer. Apoteket underviser hele personalet i kvalitetssikring. Formålet er at motivere personalet til at arbejde med kvalitet, få en fælles forståelse af kvalitet og eventuelt sætte fokus på områder, der kan kvalitetsudvikles (14).

Det fremgår af Overenskomsten for Almen Lægegering for 2006, §70, at den praktiserende læge ydes honorar for at udføre *opsøgende hjemmebesøg* hos skrøbelige ældre, normalt over 75 år. Sådanne besøg kunne gennemføres med fokus på patientens medicinering hos en række polyfarmacipatienter i kommunens hjemmepleje.

I lyset af ovenstående, bør der etableres vidtgående samarbejder mellem patienter, praktiserende læger, apoteker, sygehuse og kommuner i regionen. Kommunerne er en oplagt samarbejdspartner omkring medicinering af ældre polyfarmacipatienter, da mange af disse får dispenseret og administreret medicinen på plejehjem og i hjemmeplejen.

Referencer

1. Lægemedelstyrelsen. Brug medicinen bedre – perspektiver i klinisk farmaci. Juni 2004
2. Herborg H, Knudsen P, Rossing C, Søndergaard B. Evidensrapport 7. Kortlægning af lægemiddelrelaterede problemer, version 2.1 2006. Pharmakon
3. Herborg H, Thomsen, DV. Evidensrapport 9. Compliance og concordance. Version 1.2 2005. Pharmakon
4. Vass M, Henriksen C. Ældre og medicin. Månedsskr Prakt Lægegering 2007;85:639-51
5. Bjerrum L, Andersen M, Petersen G, Kragstrup J: Hyppige lægemiddelinteraktioner i almen praksis, Ugeskr Læger 2004; 166 (39): 3401-3404.
6. Danmarks Apotekerforening, Danske Regioner, Kommunernes Landsforening, Praktiserende Lægers Organisation. Samarbejde om det sikre medicinforløb. Baggrundsnotat, 2007.
7. AM, Knudsen P, Fonnesbæk L. Patientsikkerhed i primærsektoren – tværfaglig analyse af medicineringsfejl i et lokalområde. Dansk Selskab for Patientsikkerhed, Pharmakon, august 2006
8. Rabøl R et al. Uoverensstemmelser mellem medicinoplysninger fra patienter og egen læge. Ugeskr Læger 2006;168 (13):1307
9. Hallas J, Gram LF et al. Drug related admissions to medical wards: a population based survey. Br J Clin Pharmacol, 1992, 33, 61-68.
10. Jakobsen HN, Rytter L, Rønholt F, Hammer AV, Andreasen AH, Nissen A, Kjellberg J, Stadsgaard K. Opfølgende hjemmebesøg til ældre efter udskrivelse fra sygehus. Sundhedsstyrelsen, Enhed for Medicinsk Teknologivurdering, 2007
11. Barat I. Lægemedler og 75-årige – En beskrivelse af forbruget, en undersøgelse af sikkerheden og en vurdering af aspekter af uhensigtsmæssigt forbrug. Ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet, 2001.
12. Audit projekt Odense. Omstændigheder ved ordination af lægemidler i almen praksis – Roskilde Amt 2003. Svarrapport fra 14 læger.
13. Operation Life. <http://www.operationlife.dk/Kampagnemateriale/Medicinafstemning.aspx>, besøgt den 26. februar 2008.
14. Danmarks Apotekerforening. <http://www.apoteket.dk/servlet/apoteket/artikel?&id=8210&cx=736>, besøgt den 20. februar 2008